

noktasız

e-ISSN: 2757-7430

düşünce dergisi

sayı 16
güz 2026

belirsizlik

6 Aylık • Akademik E-Dergi
e-ISSN: 2757-7430

Yayımcı ve Yayın Yönetmeni
Suat Kutay KÜÇÜKLER

Felsefe Alan Editörleri
İrem BAYRAKTAR
Zeynep İlayda ÖZKURT YUMAK

**Mimarlık ve Sanat Tarihi Alan
Editörü**
Hande Beril KÜÇÜKLER

Dil ve Çeviri Editörleri
Dilan BOZKURT
Tuğba PEKPAY

Yayın Kurulu Üyeleri
Buse GÜRELİ
Elif ÖZMEN KAYA

Mizanpaj
Hande Beril KÜÇÜKLER

Yazışma Adresi
iletisim@noktasizdergi.com

Instagram X YouTube Facebook Messenger /noktasizdergi
www.noktasizdergi.com

Belirsizlik.

Belirsizlik, insan deneyiminin ayrılmaz bir parçasıdır. Bilgi, eylem ve toplumsal düzen sürekli olarak belirsizlik karşısında sınanır. Felsefe tarihi, belirsizliği yönetme çabalarının izini taşır. Bir tarih anlatısı olarak "mitostan logosa geçiş", belirsizliğin giderilmeye çalışıldığı bir evren tasavvuruna da işaret eder. Platon'un idealar kuramından Descartes'ın kesinlik arayışına, modern bilimin yöntemsel iddialarından çağdaş epistemolojinin olasılık ve görelilik vurgularına kadar felsefe tarihi, "belirsizlik" kavramı ışığında ele alınabilir.

Toplumsal bağlamda belirsizlik, modernitenin ayırt edici unsurlarından biridir. Ulrich Beck'in "risk toplumu" kuramı, modern toplumlarda güvenlik ve öngörülebilirlik beklentisinin risklerin ve belirsizliklerin artışıyla koşut olarak geliştiğini gösterir. İklim krizleri, teknolojik dönüşümler, ekonomik dalgalanmalar ve politik istikrarsızlıklar, "hakikat ötesi" kavramıyla anılan günümüzün kolektif belirsizlik deneyimini derinleştirmektedir.

Noktasız Dergi, on altıncı sayısında "belirsizlik" temasını tartışmaya açıyor. İnsan psikolojisinde belirsizlikle baş etme stratejileri nelerdir? Belirsizlik, bireysel varoluşu ve ahlaki eylemi nasıl etkiler? Belirsizlik, sanatta hangi estetik biçimler aracılığıyla ifade edilir? Dijital çağda algoritmalar, yapay zekâ ve büyük veri, belirsizlikle nasıl bir ilişki kuruyor?

Noktasız Dergi; aşağıdaki dizin, veritabanı ve kataloglara dahil edilmiştir:

- Academic Resource Index • Directory of Academic and Scientific Journals • Directory of Open Access Scholarly Resources (ROAD)
- EuroPub: Academic Resource Index • idealonline • The Online Journal Platform and Indexing Association (OJOP) • Hochschulbibliothekszentrum des Landes Nordrhein-Westfalen (hbz) • Système Universitaire de Documentation (SUDOC) • Ulusal Toplu Katalog (TO-KAT)

icindekiler

■ MAKALELER

01

**İSTATİSTİKSEL KESİNLİĞİN TİRANLIĞI: HOMO FABER'DEN
DİJİTAL ALGORİTMALARA MUSİLCİ BİR BELİRSİZLİK
SAVUNUSU**

Dilara ALTUN

■ DÜŞÜNCE YAZILARI

13

**HEIDEGGER'DEN CAMUS'YA; CAMUS'DEN MARCUSE'YE
İNSANDAKİ BELİRSİZLİK SANCILARI**

Ahmet DOĞU

19

**BELİRSİZLİĞİN HUZURSUZLUĞU VE UMUDUN
YANSIMASI**

Almira CAMGÖZLÜ

23

**BİLİNMEYENİ AÇIKLAMA ÇABASI: ANTİK YUNAN DÖNEMİ
MİTOLOJİ ANLAYIŞI VE İLKÇAĞ FİLOZOFLARINDA TANRI-
EVREN DÜŞÜNCELERİ**

Elif ÖZMEN KAYA

29

**KESİNLİK HAPİSHANESİNDEN FİRAR: BİR ÖZGÜRLÜK
ALANI OLARAK BELİRSİZLİK**

Ramazan AKYILDIZ

35

**BELİRSİZLİĞİN POETİKASI: KESİNSİZLİĞİ KUCAKLAYAN
BİR VAROLUŞ TASLAĞI**

Seyit Berker AYDOĞAN

RÖPORTAJ ■

**POLİTİK BELİRSİZLİĞİN KIYISINDA:
BENJAMİN ARDİTİ İLE RÖPORTAJ**

Prof. Dr. Benjamin ARDİTİ ile Röportaj
Röportör: Gülsün ŞEN

39

DOSYA DIŞI

MAKALELER ■

**BİLGİNİN KAYNAĞI ÜZERİNE: GEORGES POLITZER'İN
MATERYALİZMİNE KARŞI İDEALİST BİR SAVUNMA**

Zeynep ORHAN

43

ÇEVİRİ ■

SOSYAL EPİSTEMOLOJİ

Alvin I. GOLDMAN
Çeviri: İrem BAYRAKTAR

53

DÜŞÜNCE YAZILARI ■

**DEĞİŞİM VE DÖNÜŞÜM FARK-INDALIĞI /
ANALİZDEN SENTEZE**

Prof. Dr. Aytül Ayşe CENGİZ

63

**WEHRMACHT - SS AHLAKİ İKİLEMİ: SAVAŞ
SUÇLARI VE NAZİ ALMANYASI**

M. Refik PEKPAY

67

Düşünce Yazısı

Heidegger'den Camus'ya; Camus'den Marcuse'ye İnsandaki Belirsizlik Sancıları

Ahmet DOĞU

Dasein'daki Belirsizlik

Belirsizlik, belirli belirsiz anlamıyla belirsizlik katıyor yaşam dünyamıza. Kendisini arke'de gösteren var eden belirsizlik; Thales'de su, Anaximandros'da *aperion*, Anaksimenes'de hava olmuştur. İkna olmayan Empedokles ise belirsizliği azaltmak için; toprak, su, ateş ve havaya sığınmıştır. Herakleitos logosa işaret etmiş. Demokritos da atomla belirsizliği yok etmeye çalışmıştır. Leibniz de hayata monadların penceresinden bakarak belirsizliği belirlemeye çalışmıştır. Belirsizlik doğa filozoflarıyla noktalanmamıştır. Belirsizlik Hegel'de *Geist*, Heidegger'de *Dasein* olmuştur. Camus'de "başkaldıran özne" Marcuse'de "tek boyutlu insan" belirsizliğini korumuştur. Birçok filozof yaşamdaki ve yaşamındaki boşluğu, diğer bir deyişle belirsizliği yok etmek ya da azaltmak için kendisini var eden kavramla bunu açıklama-

DOI: doi.org/10.5281/zenodo.18965678

ya çalışmıştır. Varoluş sancılarını en aza indirmek istemiş ya da kaygıyı yok etmeyip yaşam sürecinin dinamiğinde kaygılanarak var olmuştur.

Heidegger kendi felsefe dilinde belki de felsefe tarihinin en zor kavramını felsefe literatürüne armağan etti. *Dasein*¹, Heidegger tarafından insanın dünyadaki ikametini açıklamak için “insan olmaklık”² olarak ifade edilir. Heidegger, Batı metafiziğini eleştirerek insanın epistemolojik öncelikten önce ontolojik ve varoluşsal bir varlık olduğunu belirtmiştir. Heidegger'e göre önce insanı anlamak gerekiyor. İnsanın sancıları ve kaygıları var. Bu varoluşsal sıkıntıları sürekli yanında taşımaktadır ve taşıyacaktır. Dünya'ya düşmüşlük (*Verfallen*) ve fırlatılmışlık (*Geworfenheit*) insan hayatında derin izler bırakmış ve insanı aciz duruma düşürmüştür. Heidegger'e göre *Dasein* her zaman varlıkla birlikte. Hergünkülükte (*Alltäglichkeit*) *Dasein*'lerle birlikte iç içedir. İnsanın belirsizliğini *Dasein* ile açıklamaya çalışmıştır. Kaygılarını yok etme çabası *Dasein*'i arayışa sürüklemiştir. *Dasein* bu arayışını diğer *Dasein*'lerle yaşayarak atlatmaya çalışır. Yaşamındaki belirsizliği hergünkülükte (*Alltäglichkeit*) unutmak ister; böylelikle varoluşuna ulaşma isteği duyar.

Heidegger'e göre “*Dasein* varolanların en özgünüdür.”³ Bu biricikliği aslında yaşamış olduğu kaygıdan ve hiçliği en derinden hissetmesinden gelir. Varoluşsal durumu, diğer varolanlardan ayrılır. Modern felsefenin insan merkezli konumu, özne önceliği varlığı eksik bırakmıştır. Böylelikle insanı aldatıcı bir efendiye dönüştürmüştür. Batı metafiziğinin akılsal önceliği varlığın anlaşılmasını bir nevi engellemiştir. İnsanın ontolojik- varoluşsal durumu daha önceliklidir. Metafizik ge-

leneği insanın bu yönünü görmemiş ve varlıkla bağıni kesmiştir. Bu durumda İnsan üzerindeki belirsizlik daha çok artmıştır. Sadece insanın rasyonallite olarak yer alması duygularından arınması mekandaki yerini yabancılaştırmaktadır. Kendine yabancılaşan varlık belirsizliğini korumuştur. Belirsizliğini yok etme çabası da ancak kendi bilinci- ne yönelmesi ile azalacaktır.

Kaygı (*Angst*), *Dasein*'i insan olmaklık içerisine sürüklemektedir. *Dasein*'in kaygısı, sürekli devinim göstermekte ve döngü olarak devam etmektedir. *Dasein* günlük rutinlerine *hergünkülük* içinde devam ederek belirsizliğini yok etmek ve unutmak ister. *Dasein* herkes gibi yaşayarak hiç kimse olarak ölüme gider. *Dasein* otantikliğine ulaşmak için yani özgün ve kendisi olmak için çabalar. Böylelikle ölümünü fark eder. Ölümü fark etmesi belirsizliğini azaltmaya çalışır. *Dasein* belirsizlik içinde tekrar *hergünkülük* içinde yaşamaya devam eder. Bu arada *Dasein* kimseyi karşısına almak istemez; çünkü yaşantısındaki düzeni bozmak istemez. Herkese uyum sağlayan herkesleşen *Dasein* artık mutludur ve kendisini herkese teslim etmiştir. *Dasein* kendince belirsizliği yok etmek ister. Bu nedenle gerçek yüzünü saklayarak kabul edilmek ister. Herkes alanı *Dasein* için bir kaçış noktası olur, böylelikle belirsizliği azaltmak ister. Bu belirsizliği yok etmek için dünyaya düşmüşlüğü aşmak ister. *Dasein* belirsizliğinin farkına varır. Kendinden kaçma çabasındaki *Dasein*, varoluşsal özünden de uzaklaşmak ister. *Dasein* içinde bulunduğu mağaradan kaygının verdiği huzursuzlukla kaçmak ister ve gerçeklerle yüzleşmek ister. Platon'un “mağara alegorisi”ndeki⁴ duruma benzer şekilde düşmüşlük yaşar. *Dasein* aynen mağaradaki köleler gibi herkes gibi hergünkülüğünü yaşamaktadır.

1 Martin Heidegger, *Varlık ve Zaman*, çev. Kaan H. Ökten (İstanbul: Simurg Kitabevi, 2024), 55-60.

2 Heidegger, *Varlık ve Zaman*, 55-60.

3 Heidegger, *Varlık ve Zaman*, 55-75.

4 Platon'un en ünlü metaforlarından biridir. Mağara Alegorisi, Platon'un “Devlet” eserinin VII. kitabında (514a-518b) yer alır.

Kaygı peşini bırakmaz ve tekrar sorgulama haline geçer. Kaygı onu öteye götürür. Kaygının verdiği rahatsızlıkla belirsizliği belirlemek ister ve mağaradan çıkarak kaygıyla yüzleşerek anlam arayışına yoğunlaşır. *Dasein* ve kaygı iç içedir, ayrılmaz bir şekilde varoluşsal döngüde devam ederek belirsizliğini en aza indirerek dünyadaki konumunu belirlemeye çalışmıştır.

Absurde'deki Belirsizlik

Yirminci yüzyıl, insanın dünyayı umutsuzluklarla ve kırgınlıklarla yorumladığı bir yüzyıldır. Bu yüzyılda ülkelerin düzenini bozan ve insanları altüst eden bir çok gelişme yaşanmıştır. Yaşanan iki dünya savaşı sonucunda insanlar varoluşsal sancıyı çok derinden hissetmiştir. Avrupa'da yaklaşık 20 milyon insan savaşın doğrudan ve dolaylı etkisiyle hayatını kaybetmiştir. *Başkaldıran İnsan*'ın önsözünde de belirttiği gibi, temel yaklaşımını insanın ne ise o olmaya yanaşmayan tek yaratık olması üzerine kurmuştur.⁵ Camus hayattaki ve hayatındaki belirsizliği gidermek için Heidegger'in *Dasein*'indeki belirsizliği *absurde*'de bulmuştur.

Camus belirsizlikle baş etmenin yollarını aramış ve bu belirsizliği en derinden hissetmiştir. Bu temelde kurduğu felsefesiyle ilk felsefi denemesi olan *Sisifos Söyleni*'de intihar ve saçma kavramları üzerinde durarak, insan hayatının anlamını aramıştır. *Sisifos Söyleni*'nde insan hayatının boş olduğunu bildiği halde intihar etmediğini ya da neden intihar etmemesi gerektiği üzerinde durur. Bu varoluşsal belirsizliği yok etmek istemiştir. Yabancılaşma hissi derinden hissedilen Albert Camus, kendisini fazlalık olarak hisseder. Ama bu yabancılaşma onu daha çok harekete geçirir ve anlamsız bir dünyada anlam aramaya başlar. Saçmayı var eden önemli unsur da aslında ölümdür. Ölüm kaçınılmaz bir son olarak bilinir ve herkes ölümlle yüzleşecektir.

Aslında saçma, insanın ta kendisidir. Saçma duygusunu yaşayan insan, daha doğrusu farkına varan insan, yaşamaya devam ederek hayata karşı bir duruş sergilemektedir. Bu karşı duruş, "başkaldırma" davranışı olarak adlandırılabilir. Camus ise ölümü içselleştirerek başkaldırma ile bunu dengelemeye çalışmaktadır. Bu yüzden intihar olayını saçmaya boyun eğmek olarak görmektedir. İntihar etme seçeneği aslında belirsizliği daha da belirsiz hale getirecektir. Karamsarlık içinde olsa da kendisine çıkış kapıları bulan Camus: "Yaşam bizi aşan bir şeydir ve bu nedenle onu anlamak olanaklı değildir."⁶ der. İnsan dünyaya mahkumdur ve buraya zorunludur. Herhangi bir alternatifi yoktur. Camus, Sartre'ın varoluşsal görüşlerine yakın çıkarımlar kullanmıştır. Dünyaya fırlatılmışlık (*Geworfenheit*) durumu ve insanın zorunlu olarak dünyada bulunması başkaldıran insan modelini ortaya çıkarmıştır. Bu saçmalıkta kendini yok eden bir model değildir insan. Direnen ve saçmalığa anlam arayandır. Ancak başkaldıran insan, bu savaşa ve yıkıma son verebilir. Camus yaşamın anlamsızlığı ve belirsizliği durumunun mücadele ederek üstesinden gelinebileceğini belirtmektedir. Belirsizlik izlerini saçmalıkla yok etmeye ve silmeye çalışır.

Diyalektik bir bakışla Camus, hayat ve ölüm arasında bir bağ kurar. "Ölüm yoksa yaşama aşkı da yoktur. Yaşama umutsuzluğu, ölüm ve sonsuz bir yaşama arzusunun imkansızlığı insanı hayata bağlar."⁷ Yaşadığı dönemin atmosferi insanlar üzerinde yoğun bir olumsuz etki bırakmıştır. Bu yüzden umutsuzluk doruk noktasındadır. Camus dünyayı tanımlarken bir çıkmaza girer ve rasyonalist tanımlarda çare göremez. İçinde yaşadığı çağı anlamlandırmaya çalışır ve bu çağı 'korku çağı' diye

⁵ Albert Camus, *Başkaldıran İnsan*, çev. Tahsin Yücel (İstanbul: Can Yayınları, 2005), 7.

⁶ Albert Camus, *Sisifos Söyleni*, çev. Tahsin Yücel (İstanbul: Can Yayınları, 2005), 18.

⁷ Ali Osman Gündoğan, *Albert Camus ve Başkaldırma Felsefesi* (İstanbul: Birey Yayıncılık, 1997), 25.

adlandırır.⁸ Dünyayı, yaşamı ve insanı tanımlamak için en uygun anlam, *absurde* kavramında bulunur. Camus burada *absurde* kavramını bir varlık olarak değil, bir ilişkiyi ifade etmek için kullanmıştır. İnsanın dünyaya geldikten sonraki beklentileri ile yaşadıkları arasındaki hayal kırıklığı dünyayı ve hayatı anlamsız bir hale getirmektedir. Camus'ya göre insan, her şeyin anlamını kendisi belirlemek ve var etmek zorundadır. *Absurde* kavramını merkeze alıp, intiharı, fiziksel yokoluşu kenara bırakıp yaşamalıdır.

Albert Camus yaşamındaki belirsizliği en aza indirmek ister. Belirsizliği en aza çekmek isterken ölümün kaçınılmaz gerçekliği ile yüzleşir ve sonlu olduğunun farkına varır. Her şeyin sonunun geleceğini derinden hisseder ve hayat karşısındaki yabancılaşmayı fark eder. Böylelikle ölüm, saçmayı ortaya çıkarır. Ölüm, aklın baş edemeyeceği ve çözemeyeceği güç olarak belirsizliği azaltmak ister. Bu belirsizlik kaygı formuna girer. İnsan ölümlü olduğunu bilir. Yaşam ne kadar *absurde* olsa da bu belirsizlikle mücadele etmek Camus'da bir başkaldırıdır. Bu belirsizliği başkaldırı ile dengelemeye çalışır. İşte o zaman hayat belki yaşamaya değerdi.

Tek Boyutlu İnsandaki Belirsizlik

İnsan 'mümkün dünyada'ki serüveninde temel ihtiyaçlarını, isteklerini ve beklentilerini karşılamaya çalışmaktadır. Tabii, bu süreç her toplumda ve her tarihsel dönemde farklı bir yol izler. Ekonomik ve siyasi sistemler toplumlardaki değişikliklerde en büyük itici güçtür. Kapitalist sistem insanların tercihlerini yönlendirici konumdadır. Kapitalizmin insanlara verdiği sahte özgürlük ile ihtiyaçlar ortaya çıkar. Bu ihtiyaçlarla piyasaya verir ve pazarlama ile ilgi çeker. Pazarlama yöntemi ile piyasayı canlı tutarak insanların ilgisini ve beğenisini kazanır. Böylelikle düzen süreklilik gösterir. Herbert Marcuse'nin Tek Boyutlu İnsan-

nı da *Dasein*'da ve *Absurde*'de olduğu gibi bu çıkmazlarıyla belirsizliğini korumaktadır. Kendisine yabancılaşmanın verdiği kaygı insanı daha çok çıkmaza sokmuştur. Bu belirsizliği sahte ihtiyaçlarla aşmaya çalışan özne, varoluşsal belirsizliğini derinleştirmiştir.

Kültür endüstrisinin içine girerek adım adım yok olan insan sürekli tüketime yönlendirilmiş ve gereksiz ihtiyaçlarla bataklıktan çıkamayacak duruma gelmiştir. Kısa süreli mutluluk yaşayan özne, aslında nesnenin öznesi durumuna düşmüştür. Frankfurt Okulu aydınlarından Herbert Marcuse tarafından bu tanımlamalar Tek Boyutlu İnsan olarak forma girmektedir. Teknolojinin etkisiyle insan köle durumuna düşmüştür. Özgürlük sanısına kapılan insan, insanlığın benliğine aykırı duruma düşmüştür. Bu aşamada, kitle iletişim araçları bireylerin denetlenmesi noktasında en önemli unsur olmaktadır.⁹ Gün boyu denetlenen insan bu belirsizlik içerisinde ahlaki eylemlerinde dürüstlüğü de kaybedecektir. Zaten sahte ihtiyaçların olduğu bir ortamda insanların da sahte eylemleri ortamı daha da dramatik ve kaygılı hale getirecektir. Günümüzde insanlık, hiçbir şekilde diğer zamanlara göre bu kadar adaletsiz ortamlara karşı karşıya kalmamıştır. Bu durumun sebebi ise insanların algısının ve ihtiyaçlarının değişmesidir. Gerçek ve sahte ihtiyaçlarının karmaşıklığıdır. Daha önceki zamanlarda karnının doyduğu noktada insan fazlasını istemiyordu. Ama günümüz dünyasında ve toplumunda ise pazarlama aparatları tarafından getirilen durumda "İnsan ihtiyaçları gerçekten nedir?" sorusu belirsizliğini korumaktadır. Kültür endüstrisi, insan bedenine hâkim olarak belirsiz bir yapı inşa etmiştir.

Bulunduğumuz yüzyılda teknoloji ve bilgi hızla ilerlemiştir. Özellikle tüm dünyada son 20

8 Camus, *Başkaldıran İnsan*, 7-8.

9 Herbert Marcuse, *Tek-Boyutlu İnsan: İleri İşleyin Toplumunun İdeolojisi Üzerine İncelemeler*, çev. Aziz Yardımlı, (İstanbul: İdea Yayınları, 1997), 23.

yıl, teknoloji ve bilginin çağı olmuştur. Bu çağ insan üzerindeki derin etki bırakmış ve bırakmaya devam etmektedir. İnsan yaşamı kolaylaştırmak için icatların boyutu genişlemiştir. Yaşamımızdaki izler hemen her gün kendisini gösteriyor. Bir tuşla uzaktan komut vererek küçük ev aletleri çalışmaktadır. Hemen her alanda artık yapay zeka teknolojisi iz bırakmaktadır. Teknolojinin geldiği noktada aslında insan, kendinin ürününün ürünü durumuna düşmüştür. Bu yapılanmalar ve gelişmeler sonucunda hayat sömürgeci bir duruma dönüşmüştür. Frankfurt Okulunun eleştirilerine göre rasyonalite, toplumu geliştirerek dizayn etmiştir. Yani çıkarları doğrultusunda düzenleme yapmıştır. Rasyonalite, teknolojinin gelişiminin bir sonucu olarak tanımlanabilir.¹⁰ Marcuse'nin tanımladığı teknoloji ve onun doğrudan etkisine dayanan rasyonalite, "teknolojik rasyonalite" olarak adlandırılmıştır. Rasyonalite Bacon'un bilgi gücüdür sözüyle kendinde hayat bulur. Doğaya itaat ederek doğa ile uyum içerisinde olmaya çalışılır. Teknoloji, dünya üzerinde her geçen gün daha fazla söz sahibi olmakta ve tekniksel gerçek ile yaşamsal gerçek arasındaki ayrım yok olmaya başlamıştır. İnsan bu sıradanlığında belirsizliğe daha da yakınlaşır. Marcuse'ye göre toplumun yaşam alanları halka kapanmıştır. Bu toplum Marcuse'nin vurguladığı şekliyle 'verili' toplumdur. İnsanlar 'koşullandırılmış alıcılar' olarak toplumda var olurlar, gereksinimleri ve bu gereksinimlerin özellikleri belirlenmiştir.¹¹ Yabancılaşma bütünüyle nesnel olmuştur, yabancılaşmış özne yabancılaşmış varoluşu tarafından yutulmaktadır.¹² Bunun sonucu olarak da yabancılaşmış özne belirsiz varoluşunu daha çok belirsizleştirmiştir. Kendi ürettiği rasyonaliteden teknolojiye aktardığı gücün esiri haline

gelen birey daha çok çıkmaza girmiştir. Üretilen teknolojiyi üst çıkarları için kullanan patronaj sistemi, bireyler üzerindeki baskıyı daha da artırarak bireyi daha çok yabancılaştırmıştır. Yabancılaşmış bireyler daha çok yalnızlaşarak gerçek ihtiyaç ve sahte ihtiyaçların arasındaki belirsizliği ile günlük rutinlerine devam etmektedir.

Sonuç

Özne konumunda olan birey, nesneyi var ederek yararlanmaya başlamıştır. Günümüze kadar nesne üzerinde tahakküm kurmaya çalışmıştır. Yaşamını ve yaşam sürecini nesne üzerinden kurmuştur. Özgürlük alanı olarak açılan nesne dünyasında insan derinliklerde kaybolmaya başlamıştır. Nesneyi varoluşu için hayat veren özne, nesnenin aparatı durumuna düşmüştür. Aslında nesne özgürlüğü insan üzerinde ağırlık koymuş. Özne nesneleşmiş; nesne de özne konumuna geçmiştir. Sonuç olarak belirsizlik, varoluş kaygımızda en üst noktadadır. Özne olan insan bu durumu en derin bir şekilde hissetmiştir. Özne bu varoluşsal sancıyı belirsizlikle yok etmeye çalışmıştır. Belirsizlik, kaygıyı tetikleyerek dünyadaki yerimizi belki de sağlamlaştırmaktadır. Belirsizliğin verdiği varoluş sancıları yaşama anlam vermemizi sağlayarak yabancılaşmamızla mücadele etmemizi sağlamıştır. Belirsizlik varoluşu her filozofta ve insanda farklı kavramlarla can bulmuştur. Albert Camus hayat ne kadar çekilmez olsa da mücadele edilmesi gerektiğini belirtir. Başkaldıran insan bu belirsizliği ancak yaşamakla azaltabilir ya da anlam verebilir. Heidegger *Dasein*'i kaygı ile canlı tutarak ölümün varlığını hissettirir. Ölümlü olan *Dasein* her an ölümü unutmak ister ve *hergünkülükte* rutinine devam eder. Kaygı kendini hatırlatarak belirsizlik sancılarını azaltmaya çalışır; çünkü ölüm *Dasein*'da belirsizliği çözer. Marcuse sahte ihtiyaçlarla gerçek ihtiyaçların ne olduğunu belirlemeye çalışır. Marcuse Tek Boyutlu İnsan'ın çıkmazını ve

¹⁰ Marcuse, *Tek-Boyutlu İnsan: İleri İşleyin Toplumunun İdeolojisi Üzerine İncelemeler*, 160.

¹¹ Marcuse, *Tek-Boyutlu İnsan: İleri İşleyin Toplumunun İdeolojisi Üzerine İncelemeler*, 20.

¹² Marcuse, *Tek-Boyutlu İnsan: İleri İşleyin Toplumunun İdeolojisi Üzerine İncelemeler*, 21-22.

acizliğini ortaya koyar. Her şeye ihtiyacı olduğuna inandırılan insan belirsizliğini aşamaz ve çıkmaza girer. Belirsizlik insanın kaygısı olmaya devam ederek, sürekli kendisini özneye hatırlatacaktır. Ama kesin olan bir şey var: Özne, özne kalarak varoluşunu en derinden hissetmelidir. Böylelikle belki belirsizlik yok olmasa da özne belirsizliğe anlam verebilecektir.

Kaynakça

- Camus, Albert. *Başkaldıran İnsan*. Çeviren: Tahsin Yücel. İstanbul: Can Yayınları, 2012.
- Camus, Albert. *Sisifos Söyleni*. Çeviren: Tahsin Yücel. İstanbul: Can Yayınları, 2005.
- Gündoğan, Ali Osman. *Albert Camus ve Başkaldırma Felsefesi*. İstanbul: Birey Yayıncılık, 1997.
- Heidegger, Martin. *Varlık ve Zaman*. Çeviren: Kaan H. Ökten. İstanbul: Simurg Kitabevi, 2024.
- Marcuse, Herbert. *Tek-Boyutlu İnsan: İleri İşleyim Toplumunun İdeolojisi Üzerine İncelemeler*. Çeviren: Aziz Yardımlı. İstanbul: İdea Yayınları, 1997.
- Platon. *Devlet*. Çeviren: Sabahattin Eyüboğlu - M. Ali Cimcoz. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları, 2010.